

Izshēmota alimentu parāda dēļ ģimene zaudē dzīvokli

Autors: Sniedze Smilga

Naudas trūkums spiež ģimenes uz dažkārt neapdomīgu rīcību, kas noved vēl dziļākā nabadzībā. Šoreiz stāsts nav par ātrajiem kredītiem, bet gan par uzturlīdzekļu parādu, kura dēļ ģimene ar trim bērniem Kurzemē zaudēja dzīvokli – savu dzīvesvietu un vienīgo īpašumu.

Vīrs bija vienīgais pelnītājs, strādāja gaterī, darbs bija ne vienmēr, ienākumi neregulāri, naudas allaž pietrūka. Tad kaimiņiene deva, viņasprāt, ļoti vērtīgu padomu – lai sieva piesakās uz uzturlīdzekļiem!

Atvieglota kārtība

Sieva pieprasīja uzturlīdzekļus no Uzturlīdzekļu garantiju fonda, valsts maksāja, taču vīram tikmēr izveidojās uzturlīdzekļu parāds. Apmēram pēc gada sākās piedziņa... Tiesu izpildītājs pārdeva vīram piederošo vienīgo nekustamo īpašumu – dzīvokli. Ģimeni izlika uz ielas, bāriņtiesa visus trīs bērnus ievietoja bērnunamā. Tagad vecāki palikuši bez pajumtes un bez bērniem. Formāli viss noticis likumīgi...

Kā tas bija iespējams? Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas juridiskās nodaļas vadītāja Linda Sparāne skaidro, ka kopš 2017. gada 1. aprīļa uzturlīdzekļu pieprasīšanas kārtība ir atvieglota. Ja vēlas tos pieprasīt valsts noteiktajā minimālajā apmērā, tiesas spriedums nav vajadzīgs, tikai jāuzraksta iesniegums Uzturlīdzekļu garantiju fondam.

Kopš 2018. gada 1. janvāra no Uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksājamā uzturlīdzekļu summa vienam bērnam līdz 7 gadu vecumam ir 98,90 eiro mēnesī, no 7 līdz 18 gadiem (vai līdz 21 gadam, ja jauniešs mācās) – 118,25 eiro mēnesī. Ja no otra no vecākiem grib pieprasīt lielāku summu, tad gan nepieciešams tiesas spriedums. Uzturlīdzekļus var pieprasīt arī tad, ja laulība nav šķirta, taču vecāki nedzīvo kopā un viens no vecākiem nenodrošina katram bērnam valstī noteikto minimālo uzturlīdzekļu summu. Mēdz būt tā sauktā piespiedu kopdzīve, kad laulāto attiecības ir izbeigušās, bet vīrs un sieva turpina dzīvot zem viena jumta, jo vienam nav kur palikt. Arī tādos gadījumos Uzturlīdzekļu garantiju fonds apmierina prasību par uzturlīdzekļiem.

Uzturlīdzekļus var pieprasīt internetā

Nemaz nav jābrauc uz Uzturlīdzekļu garantiju fondu, iesniegumu var uzrakstīt internetā, izmantojot e-pakalpojumu portālā latvija.lv, nosūtīt vēstulē pa pastu vai nosūtīt pa e-pastu, apliecinātu ar savu elektronisko parakstu. Iesnieguma formu var atrast mājaslapā ugf.gov.lv. Tas no vecākiem, kurš pieprasa uzturlīdzekļus (šajā gadījumā māte), ar savu parakstu apliecinā, ka nesaņem no bērnu tēva uzturlīdzekļus un bērni ir viņas aprūpē. Pēc iesnieguma saņemšanas Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija otram no vecākiem (šajā gadījumā tēvam) uz viņa deklarēto dzīvesvietu nosūta paziņojumu, lūdzot sniegt viedokli un pierādījumus par to, ka viņš nodrošina bērniem uzturlīdzekļus. Par pierādījumu var kalpot bankas izziņa par naudas pārskaitījumiem.

Paziņojumam ir pievienots brīdinājums, gadījumā ja tēvs nemaksās uzturlīdzekļus, tos maksās valsts un tēvam veidosies uzturlīdzekļu parāds, ko Uzturlīdzekļu garantiju fonds nodos piedziņai zvērinātam tiesu izpildītājam. Ja ir aizdomas par uzturlīdzekļu izkrāpšanu, Uzturlīdzekļu garantiju fondam var ziņot arī trešās personas, piemēram, kaimiņi.

Maksā valsts, bet tēvam veidojas parāds

Ja tēvs nesniedz pierādījumus, ka viņš maksā bērniem uzturlīdzekļus, vai neatbild uz paziņojumu, Uzturlīdzekļu garantiju fonds pieņem lēmumu par uzturlīdzekļu izmaksu bērniem no valsts budžeta. Ja tēvs paziņojumu nav saņēmis, jo nedzīvo deklarētajā dzīvesvietā, Uzturlīdzekļu garantiju fonds viņu nemeklēs. Atbilstoši Paziņošanas likumam tiek uzskatīts, ka adresāts vēstuli saņēmis (kaut arī nav to saņēmis).

Ja tēvs pēc lēmuma pieņemšanas ik mēnesi maksās uzturlīdzekļus Uzturlīdzekļu garantiju fondam, parāds neveidosies un viss būs kārtībā. Ja radīsies parāds, Uzturlīdzekļu garantiju fonds piedziņu nodos zvērinātam tiesu izpildītājam. Parādniekam ir arī iespēja noslēgt vienošanos ar Uzturlīdzekļu garantiju fondu par parāda pakāpenisku atmaksu, tad lieta līdz tiesu izpildītājam nenonāks.

Parāds aug ļoti ātri. Piemēram, ja jāmaksā uzturlīdzekļi trim skolas vecuma bērniem, gadā tie ir 4257 eiro, klāt vēl nāk likumiskie procenti – 6% gadā. Linda Sparāne skaidro, ka jautājumos par piespiedu izpildes līdzekļu piemērošanu un parāda atmaksas kārtību parādniekam jāvēršas pie tiesu izpildītāja. Ja runa ir par nepilngadīgu bērnu izlikšanu no nekustamā īpašuma, uz kuru tiek vērsta piedziņa, tad katrs šāds gadījums jāvērtē individuāli.

Pārdot dzīvokli ir galējais līdzeklis

Civilprocesa likumā 2014. gada jūnijā ir stājušies spēkā grozījumi, un 570. panta trešajā daļā rakstīts, ka piedziņas vēršana uz parādnieka nekustamo īpašumu ir pieļaujama tikai tad, ja, piemērojot citus piespiedu izpildes līdzekļus, piedzinēja prasījumu saprātīgā termiņā nav iespējams apmierināt.

Tātad mājas vai dzīvokļa pārdošana ir galējais līdzeklis, īpaši, ja tas ir ģimenes vienīgais īpašums, kurā dzīvo nepilngadīgi bērni. Šis likuma izmaiņas veica, lai nodrošinātu līdzsvaru starp piedzinēja tiesībām atgūt naudu un parādnieka tiesību ievērošanu, neradot nesamērīgu parādnieka interešu aizskārumu. Kas ir saprātīgs termiņš, kurā jāatmaksā parāds? Tas nevienā likumā nav noteikts. Arī trīs mēnešus var uzskatīt par pārāk garu, nesaprātīgu termiņu un izlikt pārdošanai parādnieka vienīgo īpašumu.

Uzturlīdzekļu garantiju fonds tiesu izpildītāju darbības nekomentē, kā arī nevēlas tās ietekmēt. Pretenzijas var rakstīt Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomei. Var rakstīt sūdzības arī Tieslietu ministrijai, kas uzrauga tiesu izpildītāju darbu.

Linda Sparāne uzsver, ka uzturlīdzekļi nav pabalsts! Uzturlīdzekļu summas, ko bērni saņēmuši no valsts, viņu tēvam agri vai vēlū būs jāatdod, jo šim parādam nav noilguma.

Viņa zina teikt, ka uzturlīdzekļu parādniekiem nereti ir arī citi parādi – par komunālajiem maksājumiem, nekustamā īpašuma nodokļa parāds pašvaldībai, kredīti. Tāpēc, nepārziņot situāciju pilnībā, nevar apgalvot, ka tieši uzturlīdzekļu parāds bija tas, kura dēļ ģimene zaudēja dzīvokli.

Ģimenes iztiek ar mazākām summām

Šajā situācijā māte, vēlēdamās nodrošināt bērnus ar iztikas līdzekļiem, savu vīru ieģrūda parādu bedrē. Sākumā, saņemot ik mēnesi naudu no Uzturlīdzekļu garantiju fonda, viņa bija apmierināta. Taču sieviete nesaprata, ka, ar vienu roku saņemot šo naudu, ar otru roku viņa rok bedri savam vīram, no kura valsts agri vai vēlū piedzīs visas bērniem izmaksātās summas, vēl ar procentiem! Pēc likuma minimālā uzturlīdzekļu summa jānodrošina katram no vecākiem. Piemēram, arī piecu bērnu mātei, kura nestrādā algotu darbu, jo aprūpē vienu mēnesi veco pastarīti, visiem bērniem ir jānodrošina minimālais uzturlīdzekļu apmērs – 98,90 eiro (pieņemsim, ka visi bērni ir vecumā līdz 7 gadiem) reiz pieci, iznāk 494,50 eiro mēnesī. Un arī tēvam jānodrošina tāda pati summa, tātad kopā abiem vecākiem tikai bērnu vajadzībām vien pēc likuma jānopelna 989 eiro mēnesī. Realitātē lielākā daļa ģimeņu iztiek ar daudz mazākām summām.

Likums kā asfalta rullis

Taču, ja viens no vecākiem oficiāli pieprasa no otra uzturlīdzekļus bērniem, nekādas atrunas par bezdarbu un mazajām algām netiek ņemtas vērā. Valsts uzturlīdzekļu parādnieku pavisam bez naudas neatstāj, pēc uzturlīdzekļu samaksas šogad viņam saviem tēriņiem jāpaliek vismaz 215 eiro mēnesī – pusei no minimālās algas. Ja parādnieka ienākumi ir nepietiekami, viņa vietā uzturlīdzekļus maksā Uzturlīdzekļu garantiju fonds no valsts budžeta.

Pret uzturlīdzekļu parādniekiem tiek vērstas sankcijas, piemēram, aizliegums izmantot autovadītāja tiesības.

Tiesu izpildītāju neinteresē, ka apķīlātais īpašums ir ģimenes vienīgā dzīvesvieta. Naudu no valsts saņēmt? Saņēmt! Tagad pienācis laiks norēķināties! Nekā cita nav? Tad nāksies atņemt dzīvokli! Ja pieder automašīna, atņem arī to.

Un vēl viena nianse. Pieņemsim, ka situācija nav tik dramatiska un tēvam uzturlīdzekļu parāda dēļ atņem nevis ģimenes mājvietu, bet kādu citu nekustamo īpašumu, piemēram, lauku zemi vai mežu. Taču arī šajā situācijā bērni kā sava tēva mantinieki ir zaudētāji. Ja īpašums paliktu tēvam, bērni to varētu mantot. Bet tiesu izpildītājs īpašumu pārdod par piespiedu pārdošanas vērtību, kas ir krietni zemāka par reālo tirgus cenu. Parādnieks un viņa potenciālie mantinieki šajā darījumā ir zaudētāji, bet vinnē nekustamo īpašumu uzpircēji.